

Navodila za ukrepanje šol v primeru pojava medvrstniškega nasilja

Avtorji: Maja Kamin, doc. dr. Tinkara Pavšič Mrevlje, prof. dr. Aleš Bučar Ručman

Kazalo vsebine

UVODNE DEFINICIJE.....	4
Ključne razlike med konfliktom, nasiljem in ponavljajočim se nasiljem (bullyingom)	5
ZAZNAVA NASILJA IN USTRAHOVANJA	7
SPLOŠNI NAPOTKI ZA UKREPANJE OB NASILJU IN USTRAHOVANJU	8
HEMA UKREPANJA OB NASILJU IN USTRAHOVANJU	9
Takojsnja intervencija	10
Procesna intervencija	12
RAVNANJE V SPECIFIČNIH PRIMERIH	20
Spletno nasilje (cyberbullying).....	20
Učenci s posebnimi potrebami – kako ob kršitvah vzgojno delovati?	20
Vzgojne dejavnosti, izvedene ob kršitvi, niso učinkovite – kako naprej?	21
OSTALO	21
Dokumentacija	21
Soglasje staršev	21
PRIPOROČENO DOMAČE BRANJE IN POSLUŠANJE	22
Viri.....	22
Priloge.....	22

Spoštovani ravnatelji, svetovalni delavci, učitelji in drugi zaposleni v VIZ,

pred vami so navodila za ukrepanje šol v primeru pojava medvrstniškega nasilja, ki so nastala v okviru aktivnosti projekta »Z znanjem nad nasilje v šolah« (KnowBullying). Navodila so pripravili univerzitetni raziskovalci, strokovnjaki, ki se pri svojem delu srečujejo z medvrstniškim nasiljem (šolska inšpekcija, predstavniki policije in centra Logout ter socialni pedagogi), in predstavniki svetovalnih služb osnovnih šol, vključenih v projekt Z znanjem nad nasilje v šolah (OŠ Danile Kumar, Ljubljana; OŠ Draga Kobala, Maribor; OŠ Majde Vrhovnik, Ljubljana; OŠ Vojke Šmuc, Izola; OŠ Zbora odposlancev, Kočevje). Posebna zahvala za komentarje, mnenja in usmeritve pri pripravi končne verzije navodila gre Zarji Golouh, Emi Petričević, Maji Zovko Stele in Mihi Steletu, za pripravo pregledne grafične različice navodila pa Mojci Cvikel.

Navodila se nanašajo na primere, ko do medvrstniškega nasilja že pride, in predstavljajo le del aktivnosti projekta, ki se primarno osredotoča na preventivo kot najučinkovitejši način za dolgoročno zmanjšanje pojavnosti medvrstniškega nasilja. A vendar, za uspešno preventivno delovanje je nujna tudi jasna in učinkovita intervencija. Učenci morajo vedeti, da odrasli (zaposleni na šolah, pristojne državne institucije, starši in širše lokalno okolje) nasilja ne toleriramo, temveč se nanj odzivamo, ukrepamo in ga zaustavljamo. Z ukrepi moramo zaščititi in opolnomočiti učence, ki so izpostavljeni nasilju, spremeniti vedenje tistih, ki nasilje izvajajo, ter okrepiti in ozavestiti vse, ki so nasilju priča.

Navodila so konceptualno in procesno usklajena s Protokolom ravnanja v primeru pojava medvrstniškega nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih (Zavod RS za šolstvo, 2023) in spremenjeno zakonodajo v šolskem prostoru (Zakon o osnovni šoli, 2025) ter tako lahko služijo šolam kot vodilo pri izvajanju intervencij ob primerih medvrstniškega nasilja.

Navodila so zasnovana tako, da strokovnim delavcem šol nudijo konkretne, strokovne in zakonsko utemeljene korake za ukrepanje v različnih situacijah – od takojšnje intervencije do procesne obravnave in sodelovanja z zunanjimi institucijami. Njihov cilj je zagotoviti varno, vključujoče in spodbudno učno okolje, kjer se vsak učenec počuti spoštovan in varen.

prof. dr. Aleš Bučar Ručman
Vodja projekta Z znanjem nad nasilje v šolah

dr. Simon Slokan
Glavni inšpektor, Inšpektorat RS za šolstvo

UVODNE DEFINICIJE

Za ustrezno ukrepanje v primeru medvrstniškega nasilja in ponavljajočega se medvrstniškega nasilja (bullyinga) je ključno, da poznamo, kaj to je in da ne gre za konflikt. V nadaljevanju zato podajamo definicije in ključne razlike med temi tremi pojmi.

Konflikt nastane zaradi neusklajenih oz. nasprotujočih si interesov, prepričanj, pričakovanj, vrednot, navad, čustev, dožemanja situacije ipd. **Je normalen del življenja in ga ne preprečujemo.** Konflikt med učenci nima dolgotrajnega učinka na odnos med njimi. Posredovanje v konfliktu med učenci ni nujno, je pa smiselno v primeru, kadar vidimo, da učenci konflikta ne znajo razrešiti sami in bi se zato lahko stopnjeval v nasilje. Prav tako je koristno, da med preventivne in proaktivne vzgojne dejavnosti šole vključimo vsebine za razvoj socialnih veščin in ustrezne komunikacije.

Medvrstniško nasilje (MVN) je vedenje oz. ravnanje, pri katerem je učenec izpostavljen agresivnemu dejanju ali drugim negativnim dejanjem enega ali več vrstnikov. Lahko se dogaja v šoli, zunaj šole ali/in na spletu. Prisotno je neravnovesje moči v smislu, da ima izvajalec nasilja nad žrtvijo fizično in/ali psihično premoč. Ločimo:

- fizično nasilje: uporaba fizične sile nad osebo (tudi grožnje s fizičnim stikom);
- psihično (čustveno) nasilje: manipulacija, sovražnost, ustrahovanje, ignoriranje, grožnje brez fizičnega stika, povzročanje občutkov nizke samozavesti ali nemoči;
- verbalno nasilje: nasilje, izraženo z besedami, ki škodujejo žrtvi (žalitve, poniževanje, kričanje, posmehovanje, grožnje brez fizičnega stika);
- socialno nasilje: dejanja, ki izolirajo žrtev od prijateljev oz. skupnosti (npr. širjenje laži ali govoric, preprečevanje vključevanja v družbene aktivnosti);
- spolno nasilje: nepooblaščen poseganje v spolno integriteto osebe;
- spletno nasilje: uporaba tehnologije za nadlegovanje, ustrahovanje ali nadzor žrtve (npr. grožnje ali žaljivi komentarji na družbenih omrežjih, pošiljanje neprimernih vsebin);
- ekonomsko nasilje in/ali poškodovanje lastnine (izsiljevanje za denar, zahtevanje denarja ali drugih materialnih dobrin za določene aktivnosti, namerno uničevanje predmetov).

Že enkratni nasilni dogodki lahko ključno vplivajo na počutje žrtev, odnose med učenci in šolsko klimo (npr. spolno nasilje, grožnja z orožjem, poniževanje, snemanje nasilja). Kadar pa je nasilje ponavljajoče se in namerno ter vključuje neravnovesje moči, govorimo o **ponavljajočem se medvrstniškem nasilju (bullyingu)**, ki še posebej oškoduje in poseže v integriteto žrtve.

Da nasilje opredelimo kot ustrahovanje oz. trpinčenje (bullying), morajo obstajati trije pogoji hkrati:

1. **neravnovesje moči** (ne nujno fizično),
2. **namernost** (vedno je namerno),
3. **ponavljanje** (nasilje se praviloma ponavlja oz. vrši dalj časa oz. se ponavljajo njegove posledice).

Nasilje je nujno preprečevati (preventivne in proaktivne dejavnosti, nadzor) in v primeru pojava nanj vedno odreagirati (**ga ustaviti in preprečiti njegovo nadaljevanje oz. ponavljanje**).

Določena vedenja na prvi pogled delujejo kot MVN, a to niso, saj niso namerna in ne vključujejo zlorabe moči (niti fizične niti psihične), npr.:

- pri igri sovrstnikov, ki vključuje fizični stik, lahko pride tudi do nenamernih poškodb enega učenca s strani drugega, a to ni nasilje in posledično ni potrebna intervencija ob nasilju;
- učenec s posebnimi potrebami impulzivno zamahne (gib izhaja iz njegovih primanjkljajev), pri čemer zadene učenca v bližini: to ni nasilje in ne zahteva intervencije ob nasilju in posledičnega vzgojnega ukrepanja, temveč delo z učencem v okviru individualiziranega programa;
- primeri nenamernega fizičnega stika in nesreč, kjer je razvidno, da ni šlo za namerno dejanje.

POMEMBNO:

Šola oz. ravnatelj mora nujno zagotoviti, da konflikte in medvrstniško nasilje ločijo vsi strokovni delavci šole ter da vedo, kako ukrepati ob njihovem pojavu.

Ključne razlike med konfliktom, nasiljem in ponavljajočim se nasiljem (bullyingom)

	Konflikt	Posamezni primeri medvrstniškega nasilja (MVN)	Ponavljajoče se MVN, ustrahovanje, trpinčenje (bullying)
Ali obstaja ravnovesje moči med vpletenimi?	Da.	Ponavadi ne.	Nikoli.
Ali ima pozitiven vpliv?	Da, če ga znata vpletena ustrezno rešiti.	Ne.	Ne.
Kdo je zanj odgovoren?	Oba vpletena.	Le izvajalec nasilja.	Le izvajalec nasilja.
Ali gre za enkratni dogodek?	/	Lahko da (enkratno ali situacijsko nasilje, npr. prepir, ki se konča s pretepom), lahko ne.	Nikoli.
Ali je udeležba učencev v njem kršitev učenčevih dolžnosti in odgovornosti ter je potrebna vzgojna dejavnost ob kršitvi?	Ne.	Da, za izvajalca nasilja.	Da, za izvajalca nasilja.

	Konflikt	Posamezni primeri medvrstniškega nasilja (MVN)	Ponavljajoče se MVN, ustrahovanje, trpinčenje (bullying)
Ali je posredovanje strokovnega delavca nujno?	Ne.	Da.	Da.
Kaj je cilj posredovanja?	Pomagati vpletenim razrešiti konflikt in jih opremiti z veščinami za samostojno reševanje konfliktov v prihodnje.	Obnova odnosa med vpletenimi, sploh če gre za enkratno nasilje. Sprememba vedenja izvajalca nasilja.	Zaščititi in opolnomočiti žrtev, prekiniti cikle ponavljajočega se nasilja in obravnavati neravnovesje moči. Sprememba vedenja izvajalca nasilja in vzpostavitev odnosov v oddelku ter na šoli, ki omogočajo sobivanje. Skozi delo z oddelkom zagotoviti delegitimacijo nasilja v oddelku in na šoli (delo z opazovalci).
Kakšne so ustrezne metode posredovanja? Katere metode niso primerne?	Metode, ki pripomorejo k razvoju socialnih veščin in ustreznih načinov komunikacije, kot sta npr. metoda mediacije in metoda vodenega pogovora s ciljem zagotovitve učinkovitega reševanja konfliktov (v konkretni situaciji in/ali v prihodnje).	Zaščita in po potrebi podpora žrtve, ukrepanje zoper izvajalca nasilja (in delo z njim). Mediacija je primerna zgolj izjemoma (npr. če gre za enkratni nasilni dogodek, ki izvira iz konflikta) in le v primeru, da se oba udeleženca strinjata.	Zaščita in podpora žrtve, ukrepanje zoper izvajalca nasilja (in delo z njim), ukrepi za preprečevanje ponovitve (delo z izvajalcem nasilja, žrtvijo in opazovalci). <u>Mediacija ni sprejemljiva</u> in lahko povzroči dodatno škodo!

PRAKTIČNO PRIPOROČILO

Če strokovni delavec ob seznanitvi z dogodkom ali zaznava le-tega ne ve točno, za kaj gre (kar se pogosto zgodi), naj začne izvajati postopek, kot da gre za nasilje. **Začetni pogovori z vpletenimi in morebitnimi očividci morajo vedno potekati ločeno!** Priporočljivo je narediti kratke zapise pogovorov, pri čemer sogovorniku razložimo namen pogovora in njegovega zapisa (pojasnimo, da bomo s tem bolj pristopili k reševanju situacije).

ZAZNAVA NASILJA IN USTRAHOVANJA

Šola oz. strokovni delavci lahko nasilje osebno zaznajo, lahko pa ga o njem obvestijo učenci ali njihovi starši.

Določene oblike nasilja, še zlasti ustrahovanje, strokovni delavci težje osebno zaznajo, zato je tu ključno, da šola ustvari **vključujočo razredno in šolsko klimo**, v kateri se bodo učenci počutili varne in bodo o opaženem nasilju ali o tem, da so nasilju izpostavljeni, sami spregovorili. Učencem je priporočljivo ponuditi različne možnosti, na katere to lahko storijo, npr.:

- **vzpostavitev varnih točk** v šoli, s katerimi so učenci seznanjeni;
- **obisk svetovalne službe**: v ta namen ima lahko svetovalna služba objavljeno, kdaj je na voljo učencem (brez predhodne najave obiska), pri čemer obisk ni strogo vezan na prijavo nasilja, ampak na celotno področje delovanja svetovalne službe;
- **nabiralniki**, v katere lahko učenci (anonimno ali ne) oddajo svoje predloge, komentarje, opažanja (nabiralnike je treba redno pregledovati); alternativa nabiralnikom je tudi spletni obrazec ali e-naslov, kamor lahko anonimno naslovijo svoje pisanje;
- **promotorji nenasilja**: v vsakem oddelku določimo učence, katerih naloge so opazovanje, kaj se dogaja v oddelku, ter skrb za to, da se vsi učenci oddelka počutijo dobro in niso žrtve nasilja, pri čemer vlogo promotorjev predstavimo kot pomembno in pozitivno.

Šola vključujočo šolsko klimo zagotavlja tudi z:

- **ustreznim odnosom in vedenjem strokovnih delavcev** do učencev, staršev in sodelavcev (pregovor, da zgledi vlečejo, v šoli še toliko bolj velja);
- jasno **določitvijo in razmejitvijo odgovornosti za ukrepanje** v primeru pojava nasilja oz. ustrahovanja:
 - o nadzor, prepoznavanje nasilja in ukrepanje je v prvi vrsti dolžnost strokovnih delavcev in ne učencev;
 - o med učenci je treba vzpostaviti odnose, v katerih se zavedajo svoje odgovornosti, potrebe po skupnem delovanju in solidarnosti ter razumejo, da lahko tudi kot opazovalci, ki o nasilju obvestijo odraslo osebo, pomagajo svojemu vrstniku ustaviti nasilje in trpljenje;
- **redno obravnavo vzgojne problematike in stanja šolske klime** na oddelčnih učiteljskih zborih in učiteljskem zboru šole (naj bo to stalna točka dnevnega reda), ki vključuje pregled stanja in določitev ukrepov, če so ti potrebni na nivoju oddelka/šole → na naslednjem sestanku oz. seji je obvezen pregled implementacije ukrepov, evalvacija njihove uspešnosti in po potrebi določitev novih ukrepov;
- **vzpostavitev skupine za preprečevanje medvrstniškega nasilja**, ki je zadolžena za spremljanje šolske klime ter morebitnih konfliktov in nasilja: za vsako triado se določi strokovnega delavca, ki je zadolžen za preverjanje klime, morebitnih konfliktov in nasilja ter je pozoren tako na opažanja strokovnih delavcev kot tudi na opažanja učencev te triade.

Strokovni delavci morajo biti pozorni na to, da **učenci, ki o nasilju povedo, niso označeni kot »tožibabe«** in da **se jim verjame**, sicer izgubijo zaupanje in naslednjič tega ne bodo več storili. Učenca, ki je o nasilju povedal, **pohvalimo** (pohvala je lahko zabeležena tudi pisno), a ga praviloma javno **ne izpostavljamo** pred drugimi učenci (izjema je npr. zaustavitev fizičnega napada in herojsko nesebično dejanje).

SPLOŠNI NAPOTKI ZA UKREPANJE OB NASILJU IN USTRAHOVANJU

V okviru intervencije ob dogodkih nasilja in ustrahovanja ločimo več vrst ukrepov:

I. Ukrepi za zagotavljanje varnosti

Namen je zagotovitev varnosti učencev. Ukrepi vključujejo:

- spremenjen sedežni red, premestitev izvajalca nasilja v drugi oddelek;
- povečanje nadzora – več odraslih na hodnikih in v razredih predvsem v času odmorov, več spremljevalcev ob izvajanju dejavnosti izven prostorov šole;
- občasna organizacija drugih oblik organiziranega dela z učencem zunaj oddelka ali skupine ipd.

II. Vzgojne dejavnosti, ki se izvedejo, ko učenec krši svoje dolžnosti in odgovornosti¹

- Namen je **modificirati neželeno vedenje posameznega učenca**, zato naj bo vzgojna dejavnost ob kršitvi prilagojena posameznemu učencu in specifičnemu dejanju.
- Pred določitvijo vzgojnih dejavnosti ob kršitvi je treba **ugotoviti vzroke** za konkretno nasilno vedenje učenca in nato z dejavnostmi te vzroke nasloviti.
- Vzgojne dejavnosti ob kršitvi naj bodo izbrane tako, da so **logična posledica določenega dejanja, tj. da se nanašajo na konkretna neželena ravnanja**. Primer: če učenec izvaja medvrstniško nasilje, ne bomo npr. izbrali vzgojne dejavnosti pomoči pri čiščenju miz v jedilnici, ampak dejavnost, povezano z ozaveščanjem o tem, kaj je učenec storil, in s tem, da za dejanje prevzame odgovornost, npr. izdelavo predstavitve na temo medvrstniškega nasilja, pogovor s svetovalnim delavcem, učenčevo pisno refleksijo o storjenem ravnanju, dejavnosti za učenje ustreznega vedenja oz. odziva itd.
- Vzgojne dejavnosti **po potrebi stopnjujemo**: če vzgojna dejavnost, ki je bila izvedena po učenčevi kršitvi, nima želenega učinka (tj. učenčevo neželeno vedenje se ne zmanjšuje), jo nadomestimo z drugo.
- Ne pozabimo na **moč POHVALE**: namesto kritike neželenega vedenja je za njegovo modifikacijo veliko bolj učinkovita pohvala želenega vedenja takoj, ko ga opazimo. Učenec s tem namreč dobi takojšnjo pozitivno povratno informacijo, hkrati pa mu to da vedeti, da ga opazimo tudi, ko se obnaša ustrezno, kar vodi h krepitvi želenega vedenja in zmanjšanju neželenega vedenja.
- Če gre za hujšo obliko nasilja, ki vpliva na razredno in šolsko klimo ter ruši odnose med vrstniki (npr. strah učencev pred skupino nasilnih sošolcev), je treba poleg vzgojnih dejavnosti z izvajalcem nasilja (cilj je sprememba vedenja) izvajati tudi dejavnosti z žrtvijo (cilj je opolnomočenje žrtve) in opazovalci (cilj je njihovo opolnomočenje v zvezi z ukrepanjem ob nasilju, ki so mu priča).

- ¹ Zadnja novela Zakona o osnovni šoli (novela L; Uradni list RS, št. [81/06](#), [102/07](#), [107/10](#), [87/11](#), [40/12](#) – ZUJF, [63/13](#), [46/16](#), [76/23](#), [16/24](#) in [54/25](#)) kot edini vzgojni ukrep določa vzgojni opomin, ki se izreče pod pogoji in na način, ki jih določa 60.f člen ZOsn. Namesto termina »vzgojni ukrepi« je novela ZOsn uvedla termin »vzgojne dejavnosti, ki jih osnovna šola izvede, ko učenec krši svoje dolžnosti in odgovornosti, določene z zakonom, drugimi predpisi, pravili šolskega reda in hišnim redom«. Predmetna navodila tako namesto »vzgojni ukrep« uporabljajo termin »vzgojna dejavnost, ki se izvede, ko učenec krši svoje dolžnosti in odgovornosti« oz. krajše »vzgojna dejavnost ob kršitvi«, namesto termina »vzgojno ukrepanje« pa termin »vzgojno delovanje ob kršitvi«.

III. Drugi ukrepi in postopki: sodelovanje oz. obveščanje zunanjih institucij, sodelovanje s starši

POMEMBNO!

Če ob izvajanju ukrepov uvidimo, da smo se zmotili pri ugotavljanju dejanskega stanja (da npr. ne gre za enkratno nasilje, ampak za bullying), nemudoma prilagodimo načrt in izvajanje ukrepanja.

POMOČ SVETOVALNE SKUPINE PROJEKTA »Z ZNANJEM NAD NASILJE V ŠOLAH«

Šole, vključene v projekt Z znanjem nad nasilje v šolah (KnowBullying), v primeru pojava nasilja oz. ustrahovanja določijo vzgojne dejavnosti in druge ukrepe, za katere menijo, da bodo učinkoviti. Po potrebi se lahko o tem posvetujejo s predstavniki CSD na rednih mesečnih sestankih. Če njihove aktivnosti ne kažejo pozitivnih rezultatov oz. če svetovalna služba ocenjuje, da v konkretnem primeru potrebuje dodatno pomoč, se lahko šola obrne na strokovno skupino projekta, ki jo sestavljajo strokovnjaki s področja sociologije, psihologije, prava, socialne pedagogike in po potrebi drugih strokovnih področij.

SHEMA UKREPANJA OB NASILJU IN USTRAHOVANJU

Ukrepanje ob nasilju in ustrahovanju vključuje dve fazi intervencije: **takojšnjo** in **procesno**.

Schema, opisana v nadaljevanju, opredeljuje korake ukrepanja pri posamezni fazi intervencije, ki vključujejo časovno komponento, izvajalca in vsebino ukrepanja.

PREDLOG RAVNATELJU ŠOLE ZA DOPOLNITEV NAVODIL STROKOVNIM DELAVCEM GLEDE UKREPANJA

- Če na šoli ni določeno, kdo je odgovoren za posamezen korak ukrepanja, naj ravnatelj to zagotovi oz. določi. Pri tem naj upošteva postopnost vključitve strokovnih delavcev in organov šole glede na oceno stopnje nasilja, pri čemer pri zaznanem nasilju že takoj vključi svetovalno službo.
- Ravnatelj naj (če to še ni določeno) določi tudi, kje in na kakšen način se beležijo posamezni dogodki – enotno za celotno šolo (v dnevniku dela v eAsistentu oz. Lopolisu ali drugje). Priporočamo, da ravnatelj določi, da je pri zaznanem ustrahovanju in hujših primerih medvrstniškega nasilja obvezno izpolniti obrazec, ki je Priloga 1 teh navodil; obrazec izpolni strokovni delavec, ki je dogodek oz. primer prvi zaznal ali bil o njem obveščen.
- Priporočljivo je določiti, kdo v okviru takojšnje intervencije opravi pogovor z žrtvijo in kdo z izvajalcem nasilja. Zlasti pri hujših primerih nasilja in pri ustrahovanju naj pogovor s slednjim opravi ravnatelj ali njegov pomočnik.
- Priporočamo tudi, da šola za namene monitoringa in evalvacije procesne intervencije, navedene v teh pravilih, uporabi obrazec, ki je Priloga 2 teh navodil.

Takojšnja intervencija

Takojšnja intervencija je namenjena **prekinitvi zaznanega nasilja in zaščiti žrtve**. Opravljena mora biti **na dan zaznave dogodka**.

Aktivnost	Kdaj in kdo	Izvedba pri oceni, da gre za primer medvrstniškega nasilja	Izvedba pri oceni, da gre za ustrahovanje oz. trpinčenje (bullying)
1. KORAK: Takojšnja ustavitev izvajanja nasilja in ločitev vpletenih.	Takoj ob neposredni zaznavi dogodka. Katerakoli odrasla oseba , ki je prva na kraju dogodka.	Po presoji lahko vpleteni ostanejo v istem prostoru (če gre za lažjo obliko nasilja in ni zaznana nevarnost takojšnje ponovitve). Če je vpletene treba namestiti v ločene prostore, v njih zagotovimo prisotnost odrasle osebe (glej postopek v primeru trpinčenja).	Izvajalca nasilja in žrtev je treba obvezno namestiti v ločena prostora , pri čemer je treba v času namestitve v vseh prostorih (tudi v oddelku v času intervencije) zagotoviti nadzor odrasle osebe (strokovnega delavca).
2. KORAK: Pomoč žrtvi: - pogovor za čustveno oporo, ki ni namenjen raziskovanju dogodka; - po potrebi oskrba poškodb in/ali klic zdravnika in staršev. Umiritev izvajalca nasilja: pogovor v smislu zaščite pred nadaljnjim povzročanjem nasilja. <u>Pogovora obvezno izvedemo ločeno!</u>	Takoj po izvedenem prvem koraku oz. takoj, ko za dogodek izvemo. Strokovni delavec šole, določen z internimi akti šole.	Pogovor z žrtvijo in pogovor z izvajalcem nasilja izvedemo v obsegu, primernem prvi oceni teže nasilja.	Pogovor z žrtvijo in pogovor z izvajalcem nasilja obvezno izvedemo. Upoštevamo, da pogovora nista namenjena raziskovanju dogodka. Če pa žrtev ali izvajalec nasilja o tem želi govoriti, se temu prilagodimo. Izvajalcu nasilja v prvem pogovoru povemo, da nasilje ni dovoljeno in da je zanj vedno odgovoren tisti, ki ga povzroča.

Aktivnost	Kdaj in kdo	Izvedba pri oceni, da gre za primer medvrstniškega nasilja	Izvedba pri oceni, da gre za ustrahovanje oz. trpinčenje (bullying)
3. KORAK: Zapis dogodka.	Na dan dogodka. Oseba, ki je dogodek neposredno zaznala ali bila o njem obveščena.	Pri hujših primerih nasilja se izpolni predloga zapisa v <u>Prilogi 1</u>, sicer se dogodek zapiše v skladu z internimi navodili šole (npr. v dnevnik vzgojno-izobraževalnega dela). Zapis se preda razredniku, v hujših primerih nasilja pa tudi svetovalni službi. V hujših primerih nasilja se obvesti ravnatelja.	Obvezno se izpolni predloga zapisa v <u>Prilogi 1</u>. Zapis se preda razredniku in svetovalni službi, obvezno se obvesti tudi ravnatelja.
4. KORAK: Zagotovitev varnosti v prihodnje – izdelava načrta zagotavljanja varnosti in zagotovitev njegove implementacije.	Načrt zagotavljanja varnosti izdelamo na dan dogodka, po potrebi ga kasneje v okviru procesne intervencije še dopolnimo. Razrednik, po potrebi ob sodelovanju svetovalne službe. Z načrtom razrednik seznani oddelčni učiteljski zbor, <u>po potrebi</u> (če ne vključuje le članov OUZ) pa ravnatelj seznani <u>tudi druge</u> delavce šole. V načrtu se določi oseba, odgovorna za monitoring njegove implementacije.	Korak izvedemo, če ocenimo, da je potreben.	Korak obvezno izvedemo.

Aktivnost	Kdaj in kdo	Izvedba pri oceni, da gre za primer medvrstniškega nasilja	Izvedba pri oceni, da gre za ustrahovanje oz. trpinčenje (bullying)
5. KORAK: Obveščanje zunanjih institucij.	Na dan dogodka. Ravnatelj ali oseba, ki jo ravnatelj pooblasti.	Šola obvezno obvesti policijo in CSD, kadar pride do: - telesne poškodbe; - spolnega nasilja; - materialnega nasilja (tatvine, izsiljevanja, poškodovanja stvari); - vnosa predmetov, ki so nevarni in/ali prepovedani; - groženj z množičnim nasiljem (npr. zaznani seznam žrtev, načrt napada ipd.). V primeru, da šola oceni ali zazna, da pri žrtvi ali izvajalcu nasilja obstaja možnost samopoškodovanja ali samomorilnega delovanja, o tem obvesti starše učenca, po strokovni presoji lahko (tudi) ustrezne službe (npr. svetovalni center, šolskega zdravnika). V primeru akutne samomorilne ogroženosti naj šola takoj pokliče številko 112.	

Procesna intervencija

Koraki procesne intervencije se z izjemo 1. koraka (ugotavljanja dejanskega stanja) **časovno lahko prekrivajo**. V posameznih korakih je vključeno tudi sodelovanje z zunanjimi institucijami.

V hujših primerih MVN in v primeru ponavljajočega se MVN ravnatelj obvezno vzpostavi **strokovni tim za obravnavo**, ki načrtuje in izvaja korake procesne intervencije.

Sestava strokovnega tima določenega primera nasilja:

- obvezno razrednika žrtve in izvajalca nasilja (oz. več razrednikov, če gre za učence iz več oddelkov);
- obvezno predstavnik svetovalne službe;
- po potrebi in presoji drugi strokovni delavci šole (npr. učitelj, ki mu žrtev najbolj zaupa, učitelj, s katerim ima izvajalec nasilja najtesnejši stik ...);
- **če šola oceni, da je potrebna vključitev zunanjih institucij, se vključijo tudi predstavniki le-teh** (pristojni strokovni center, policija, CSD ...).

Ravnatelj ni član strokovnega tima (razen če znotraj njega opravlja strokovno delo), je pa o dogajanju obveščen in lahko po presoji prisostvuje aktivnostim tima.

1. korak: UGOTAVLJANJE DEJANSKEGA STANJA

Namen:

Ugotoviti, **kaj**, **kdaj**, **kako** in **zakaj** se je zgodilo ter **kdo** je bil vključen.

Aktivnost	Kdaj in kdo	Izvedba pri oceni, da gre za primer medvrstniškega nasilja	Izvedba pri oceni, da gre za ustrahovanje oz. trpinčenje (bullying)
1. UGOTAVLJANJE DEJANSKEGA STANJA	<u>Čim prej po dogodku</u>, če je možno, že na dan dogodka. Razrednik (MVN), razrednik + svetovalna služba (pri hujšem MVN in ponavljajočem se MVN), po presoji tudi drugi strokovni delavec, ki mu vpleteni (zlasti žrtev) zaupajo.	Preko pogovorov ugotavljamo, KDO je vpleten, KAJ točno in KAKO se je zgodilo, KDAJ in ZAKAJ (iščemo vzroke neželenega vedenja, saj nas to usmerja pri nadaljnjem ukrepanju). Pri izvedbi pazimo na naslednje: - Vedno izvajamo LOČENE pogovore (žrtev, izvajalec nasilja, priče – odrasli, otroci). - Žrtvi zagotovimo občutek varnosti: pogovor s strokovnim delavcem, ki mu žrtev zaupa, ali pogovor v njegovi prisotnosti; ne dajemo lažnih obljub; ne minimaliziramo in ne opravičujemo nasilja; dovolimo ji izraziti čustva. Občutek varnosti zagotovimo tudi izvajalcu nasilja in pričam, saj želimo dobiti realno sliko. - Uporabimo tehnike aktivnega poslušanja: - o očesni stik, poslušamo <u>brez vrednotenja in obsojanja</u>, ne prekinjamo sogovornika razen spodbujanja k nadaljevanju govora (»ja«, »in potem?«), občasno <u>parafraziramo</u> – slišano povzamemo, da preverimo razumevanje; - o postavljamo predvsem <u>odprta vprašanja</u>. - Bistvene stvari zapišemo (priporočeno je zapisati kar dobesedne navedbe sogovornika). - Po potrebi in presoji lahko žrtev/izvajalec nasilja/priče dogajanje zapišejo tudi sami (zgodba se lahko naslednji dan spremeni, odrasla oseba, ki ugotavlja dejansko stanje, lahko nehote netočno ali nepopolno zapiše ...).	

2. korak: IZVEDBA AKTIVNOSTI Z UČENCI, NEPOSREDNO VPLETENIMI V PRIMER NASILJA

a) AKTIVNOSTI Z IZVAJALCEM NASILJA

Namen: prevzem odgovornosti in **modifikacija neželenega vedenja**.

Aktivnosti vključujejo:

- I. **Delo z učencem glede na vzrok njegovega neželenega vedenja**, npr.:
 - razvijanje **ustreznih veščin** (komunikacijskih, socialnih);
 - učenje **ustreznega izražanja** negativnih **čustev** (npr. jeze);
 - obvezna je stalna krepitev pozitivnega oz. ustreznega vedenja (**pohvalimo vsak napredek in vsako ustrezno ravnanje**).
- II. **Vzgojno delovanje ob kršitvi** (vzgojne dejavnosti ob kršitvi, vzgojni opomin), ki se izvaja v skladu s pravili stroke, predpisi, hišnim redom in pravili šolskega reda.
- III. Glede na težo nasilja lahko vključimo tudi ukrepe za **zagotavljanje varnosti** in intenzivnejše **spremljanje** vedenja izvajalca nasilja.

POMEMBNO!

Ključno je, da izvajalec nasilja preko vzgojnega delovanja ob kršitvi dobi sporočilo, da njegovo vedenje ni sprejemljivo, hkrati pa izvajamo tudi dejavnosti, ki bodo učencu dale možnost spremembe njegovega vedenja. Ob tem se je nujno zavedati, da samo »kaznovanje« večinoma ne vodi v trajno modifikacijo vedenja!

Aktivnost	Kdaj in kdo	Izvedba pri oceni, da gre za primer medvrstniškega nasilja	Izvedba pri oceni, da gre za ustrahovanje oz. trpinčenje (bullying)
2. KORAK: a) AKTIVNOSTI Z IZVAJALCEM NASILJA	Čim prej po ugotovljenem dejanskem stanju. Če bodo aktivnosti tekle dalj časa, se izdela načrt aktivnosti (kdo, kaj in kdaj izvaja aktivnosti ter kdo spremlja to izvajanje). Delo z učencem večinoma izvaja svetovalna služba, po potrebi v sodelovanju s strokovnim centrom, vključi se lahko tudi zunanji izvajalec (ponavadi strokovni delavec strokovnega centra). Šole, vključene v projekt »Z znanjem nad nasilje v šolah«, lahko za strokovno pomoč prosijo tudi strokovno skupino projekta. Ukrepe za zagotavljanje varnosti določi strokovni tim².	Izvajamo, če ocenimo, da je potrebno (npr. hujši primeri nasilja; primeri, kjer izvajalec nasilja ne prevzema odgovornosti; ko gre za učenca, ki je slabo opremljen s socialnimi veščinami ipd.). Pri izbiri vzgojne dejavnosti ob kršitvi sledimo internim aktom šole, pri čemer izberemo dejavnost, za katero ocenjujemo, da bo učinkovita za preprečitev neželenega vedenja v prihodnje (neugodna posledica dejanja, ki ga je storil izvajalec nasilja, kot npr. odvzem ugodnosti, premik v drug oddelek; lahko tudi »zgolj« restitucija, če učenec sprejema odgovornost). Ukrepe za zagotavljanje varnosti določimo in izvajamo v primeru hujšega nasilja, kjer ocenimo večje tveganje ponovitve podobnih dejanj. Po potrebi uvedemo intenzivnejše spremljanje učenca. Pohvalimo vsak napredek in vsako ustrezno vedenje.	Delo z izvajalcem nasilja, vključno s spremljanjem in evalvacijo njegovega napredka, je obvezno. Izbor vzgojne dejavnosti sledi principu, navedenem v stolpcu za MVN. Ukrepi za zagotavljanje varnosti so obvezni, z njimi so obvezno seznanjeni strokovni delavci v ožjem (oddelčni učiteljski zbor) ali širšem obsegu. Učenca se obvezno intenzivneje spremlja. Obvezno pohvalimo vsak napredek in vsako ustrezno vedenje.

² Pozor v zvezi s spremembami ZOsn (novela L, 2025):

- Če so med ukrepi tudi **druge oblike organiziranega dela z učencem zunaj oddelka ali skupine**, lahko strokovni tim določi le tiste, ki so določene v veljavnem LDN.
- V konkretni situaciji, ko učenec s svojim ravnanjem **ogroža zdravje in varnost sebe** ali drugih, mora o občasni uporabi **drugih oblik organiziranega dela z učencem** zunaj oddelka ali skupine **odločiti ravnatelj**, ki mora pisno opredeliti vsebine, oblike, čas in trajanje drugih oblik organiziranega dela z učencem ter način ponovnega vključevanja učenca v oddelek.

b) AKTIVNOSTI Z ŽRTVIJO

Namen: **zagotovitev podpore** žrtvi, **opolnomočenost** in po potrebi **odprava negativnih posledic nasilja**.

Aktivnosti vključujejo:

- I. **Svetovalno-podporne pogovore** po načelih, navedenih v koraku ugotavljanja dejanskega stanja, pri čemer smo pozorni tako na verbalna kot neverbalna sporočila žrtve. Vsebina pogovorov primeroma vključuje:
 - o pogovor o čustvih ob dogodku,
 - o **čustveno in moralno podporo**,
 - o **ozaveščanje in informiranje** z namenom opolnomočiti žrtev, če to potrebuje (npr. kako ukrepati, če se tovrsten dogodek še enkrat zgodi).
- II. **Spremljanje vedenja** žrtve z namenom, da ji glede na zaznano nudimo dodatno podporo in pomoč.

Aktivnost	Kdaj in kdo	Izvedba pri oceni, da gre za primer medvrstniškega nasilja	Izvedba pri oceni, da gre za ustrahovanje oz. trpinčenje (bullying)
2. KORAK: b) AKTIVNOSTI Z ŽRTVIJO	Čim prej po ugotovljenem dejanskem stanju. Če bodo aktivnosti tekle dalj časa, se izdela načrt aktivnosti (kdo, kaj, kdaj). Izvajalec je praviloma svetovalna služba. Za spremljanje počutja žrtve in pristen stik z njo se lahko določi tudi zaupna oseba , ki je lahko katerikoli strokovni delavec šole. Zaupna oseba je proaktivna – ne obrača se le žrtev nanjo, ampak tudi ona samoiniciativno kontaktira žrtev.	Po potrebi svetovalno-podporni pogovor(i): priporoča se opraviti vsaj enega, da preverimo potrebe žrtve, nato po strokovni presoji s pogovori nadaljevati. Po potrebi določitev zaupne osebe. Po potrebi spremljanje vedenja.	Obvezni svetovalno-podporni pogovori. Obvezna določitev zaupne osebe ter načina sodelovanja nje in žrtve (npr. politika odprtih vrat za žrtev ali določen termin, lahko tudi kratek vsakodnevni, pri čemer mora biti iniciator komunikacije tudi zaupna oseba – odgovornosti za sodelovanje ne prelagamo le na žrtev). Obvezno spremljanje vedenja žrtve (neverbalna govorica, absentizem iz šole ali določenih dejavnosti ...) ter na osnovi ugotovitev prilagajanje vsebine in števila svetovalno-podpornih pogovorov.

3. korak: IZVEDBA AKTIVNOSTI Z OSTALIMI DELEŽNIKI

a) AKTIVNOSTI Z UČENCI OPAZOVALCI NASILJA IN DRUGIMI UČENCI ŠOLE

Nameni:

- **ozaveščanje** ostalih učencev, zlasti z vidika opazovalcev MVN in ponavljajočega se nasilja, ki imajo ključno vlogo pri njunem preprečevanju in zmanjševanju pojavnosti (npr. kaj narediti, ko tak dogodek opazijo);
- **zagotavljanje podpore** in pomoči ostalim učencem (če so npr. bili priča zanje travmatičnemu dogodku);
- **opolnomočenje** ostalih učencev, kako po dogodku delovati v odnosu do vpletenih v dogodek.

Aktivnosti izvajamo z **oddelkom** in v primeru potrebe s **širšo skupnostjo učencev**, pri čemer ne izpostavljamo posameznih učencev.

Vsebinsko gre lahko za **že pripravljene preventivne in proaktivne dejavnosti**, katerih izvedba se ponovi/poglobi, lahko pa se – glede na strokovno oceno potreb (npr. napotke učencem po vrnitvi žrtve oz. izvajalca nasilja v oddelek/šolo) – izvedejo **dodatne ciljane aktivnosti**.

Aktivnost	Kdaj in kdo	Izvedba pri oceni, da gre za primer medvrstniškega nasilja	Izvedba pri oceni, da gre za ustrahovanje oz. trpinčenje (bullying)
3. KORAK: a) AKTIVNOSTI Z UČENCI OPAZOVALCI NASILJA IN DRUGIMI UČENCI	Vzporedno z aktivnostmi, ki potekajo z žrtvijo in izvajalcem nasilja. Načrtovalec in izvajalec teh aktivnosti je svetovalna služba oz. razredniki oddelkov po navodilih svetovalne službe, za določene vsebine pa so izvajalci zunanji (npr. policija, nevladne organizacije in društva).	Izvajamo po potrebi. Obvezno izvajamo v primeru, da oddelek izstopa po MVN ali je v njem izstopajoč izvajalec nasilja, ki negativno vpliva na dinamiko razreda.	Izvedba je obvezna, praviloma s širšo skupnostjo učencev.

b) SODELOVANJE S STARŠI

Sodelovanje s starši izvajalca nasilja in žrtve

Namen:

- zagotoviti, da starši s svojim delovanjem **podprejo delovanje** šole in obratno (razvoj sodelovalnega odnosa šola – starši);
- starše po potrebi **napotiti** na ustrezne institucije (npr. center za duševno zdravje otrok in mladostnikov ipd.).

Če se med procesno intervencijo izpostavi **sum, da starši ne izvajajo dolžne starševske skrbi**, ali sum **zanemarjanja** in celo **zlorabe** otroka v družini, **obvestiti CSD**, pri sumu zlorabe pa tudi **policijo**.

Sodelovanje s starši ostalih učencev

Po potrebi sodelujemo tudi s starši drugih učencev v oddelku oz. na šoli, zlasti v smislu njihovega **informiranja o dogajanju in posledičnih ukrepih šole** (pazimo na varstvo osebnih podatkov!). Informiranje staršev je v tem primeru namenjeno ohranjanju njihovega **zaupanja** do šole.

Starše učencev opazovalcev nasilja opozorimo tudi, da se z otroki pogovorijo o tem, da naj v primeru, da opazijo nasilje, v njem ne sodelujejo, ne »navijajo« za eno ali drugo stran, temveč naj o tem nemudoma obvestijo odraslo osebo.

Aktivnost	Kdaj in kdo	Izvedba pri oceni, da gre za primer medvrstniškega nasilja	Izvedba pri oceni, da gre za ustrahovanje oz. trpinčenje (bullying)
3. KORAK: b) SODELOVANJE S STARŠI	Kadarkoli je potrebno, v okvirih, določenih s predpisi in internimi akti šole. Praviloma s starši komunicira razrednik, po potrebi se vključita tudi svetovalna služba in ravnatelj.	Obvezno v primeru hujših ali ponavljajočih se primerov MVN. Po presoji o dogajanju in ukrepih obvestimo tudi starše ostalih učencev, za katere je informacija relevantna (<i>pri tem pazimo na varstvo osebnih podatkov!</i>).	Obvezno, vključi se jih tudi v evalvacijo dela z njihovim otrokom žrtvijo/izvajalcem nasilja. O dogajanju in ukrepih <u>obvezno obvestimo tudi starše ostalih učencev</u> , za katere je informacija relevantna (<i>pri tem pazimo na varstvo osebnih podatkov!</i>).

4. korak 4: MONITORING IN EVALVACIJA IZVEDENIH AKTIVNOSTI

Namen: ovrednotiti, **ali je (bila) procesna intervencija učinkovita** ali ne, in **po potrebi spremeniti** njeno načrtovanje in/ali izvajanje.

Spremljanje implementacije načrtovanih korakov in aktivnosti procesne intervencije ter ocena njihove učinkovitosti je obvezen korak, ki ga **ne smemo izpustiti**, saj lahko le tako dobimo uvid v ključne dejavnike (ne)uspešnosti našega delovanja. Uvid je ključnega pomena za ustreznost našega delovanja ob pojavu drugih primerov nasilja ali za sprejetje dodatnih ukrepov, če pri procesni intervenciji določenega primera nasilja nismo bili (dovolj) uspešni.

Aktivnost	Kdaj in kdo	Izvedba pri oceni, da gre za primer medvrstniškega nasilja	Izvedba pri oceni, da gre za ustrahovanje oz. trpinčenje (bullying)
4. KORAK: MONITORING IN EVALVACIJA	Med izvajanjem aktivnosti posameznih korakov procesne intervencije. Nosilci posameznih aktivnosti oz. strokovni tim, ki je obravnaval primer nasilja.	Monitoring v smislu, ali se je neželeno vedenje izvajalca nasilja zmanjšalo, je treba opraviti pri vsakem zaznanem nasilju (npr. razrednik pregleda zapise učiteljev v dnevniku, obravnava tematike na sestanku oddelčnega učiteljskega zbora ...). V primeru hujšega ali ponavljajočega se nasilja sledimo monitoringu in evalvaciji, kot sta opisana v stolpcu za primer bullyinga, ter izvajamo beleženje, kot ga določa <u>Priloga 2</u> .	Ker aktivnosti trajajo dalj časa, sta obvezna tako sproti monitoring izvajanja in učinka aktivnosti kot tudi končna evalvacija izvedenih aktivnosti. Obvezno je beleženje, kot ga določa <u>Priloga 2</u> . Če je med sprotnim monitoringom aktivnosti zaznano, da te niso učinkovite, se opravi analiza (se izvajajo premalo časa ali niso ustrezne?) in v skladu s tem po potrebi spremenita načrt in izvajanje aktivnosti. Nato se zopet izvajata monitoring in evalvacija.

RAVNANJE V SPECIFIČNIH PRIMERIH

Spletno nasilje (cyberbullying)

Kaj storiti, kadar do spletnega nasilja pride zunaj šole?

Kadar do spletnega nasilja pride zunaj šole (časovno, krajevno), šola zoper izvajalca nasilja ne more izvajati vzgojnih dejavnosti ob kršitvi, saj kršitev ni nastala med izvajanjem pouka oz. ostalih organiziranih dejavnosti šole. Mora pa biti pri tem **pozorna na pojav primerov MVN in ponavljajočega se MVN (bullyinga) v času pouka in drugih organiziranih dejavnosti šole**, saj v primeru, da sta izvajalec nasilja in žrtev učenca iste šole, obstaja velika verjetnost, da izvajalec nasilja nad žrtvijo izvaja določeno obliko nasilja tudi v šoli. Spletno nasilje tako prinese probleme v šolski prostor in čas, tudi če se neposredno v njem ne dogaja, pogosto pa je nadaljevanje nasilja, ki se je pričelo v šolskem prostoru.

Ukrepanje šole:

- O spletnem nasilju, o katerem je šola obveščena in/ali ga strokovni delavci šole zaznajo, tudi če se je zgodilo zunaj pouka in drugih dejavnosti šole, mora ravnatelj ali tisti, ki ga nadomešča oz. pooblašča, **nemudoma obvestiti policijo** in priložiti vse dokaze, s katerimi razpolaga (po svojih možnostih preprečiti izbris slik ipd.).
- Po seznanitvi s spletnim nasiljem zagotoviti **intenzivnejše opazovanje** (domnevnega) izvajalca nasilja, žrtve in drugih učencev v oddelku ter **ukrepati v primeru zaznanega MVN ali ponavljajočega se MVN (bullyinga)** (neposredna zaznava ali prejem kakršnegakoli obvestila o tem).
- Po potrebi strokovni delavci šole in/ali predstavniki zunanjih institucij izvedejo **preventivne dejavnosti** s področja vedenja na spletu in spletnega nasilja.

Kaj storiti, ko do spletnega nasilja pride v šoli?

V tem primeru ravnamo enako kot zgoraj, le da zoper izvajalca nasilja **delujemo tudi vzgojno**.

UPORABNO

Šole lahko v zaznanih primerih spletnega nasilja žrtve usmerijo na center Logout, kjer jim bodo nudili psihosocialno pomoč in svetovanje.

Učenci s posebnimi potrebami – kako ob kršitvah vzgojno delovati?

Če neželjeno vedenje učenca izhaja iz učenčevih primanjkljajev, ovir oz. motenj, je potrebno delo z učencem v skladu z individualiziranim programom, ki mora biti vsebinsko pripravljen tako, da naslavlja učenčeve težave. Če pa strokovno ocenimo, da je učenec ob izvajanju DSP že toliko napredoval, da zna in zmore ravnati drugače, pa tega kot izvajalec nasilja ni storil, zoper učenca delujemo tudi vzgojno – z izvajanjem vzgojnih dejavnosti ob kršitvi oz. aktivnosti v zvezi z vzgojnim delovanjem ob izreku vzgojnega opomina.

Vzgojne dejavnosti, izvedene ob kršitvi, niso učinkovite – kako naprej?

V primeru, da vzgojne dejavnosti šole niso vodile v zmanjšanje neželenega vedenja izvajalca nasilja, je treba poiskati možne vzroke za neuspeh, ki jih je več in se lahko prepletajo, npr.:

- napačno načrtovane (vsebinsko neustrezne, ki ne nagovarjajo potreb vpletenih) ali neustrezno izvedene dejavnosti (lahko pa so ustrezno izvedene, a so trajale premalo časa, saj sprememba vedenja posameznika zahteva čas);
- vedenje izvajalca nasilja v osnovi izhaja iz njegovih nezaznanih primanjkljajev (potrebno bi bilo izvajanje petstopenjskega modela pomoči, po potrebi s sodelovanjem strokovnega centra, ali podaja vloge za pridobitev odločbe o usmeritvi ali spremembo le-te) ali primanjkljajev, ki so sicer zaznani, a neustrezno naslovljeni (npr. učenec z odločbo zaradi čustvenih ali vedenjskih težav, kjer individualizirani program ali njegova izvedba ne naslavlja njegovih primanjkljajev);
- izvajalec nasilja je sam žrtev nasilja v družini ali v šoli, ki je ostalo nenaslovljeno.

Glede na opravljeno analizo možnih vzrokov šola izvaja nadaljnje korake, v katere vključi pristojne zunanje institucije.

UPORABNO

Šole, vključene v projekt Z znanjem nad nasilje v šolah (KnowBullying), lahko hujše primere MVN obravnavajo tudi v okviru rednih sestankov svetovalnih služb s pristojnim CSD in sestankov s policijo ter se po potrebi obrnejo na svetovalno skupino projekta.

OSTALO

Dokumentacija

V primeru hujšega ali ponavljajočega se nasilja (bullyinga) naj šola vodi ustrezne zabeležke načrtovanih in izvedenih aktivnosti. Mesto hranjenja zabeležk določi šola sama, naj pa bo na mestu, kjer je dostopno vodstvu šole in kjer ni nevarnosti nepooblaščenega dostopa do zabeležk.

Soglasje staršev

Šola za potrebe izvajanja vzgojnih dejavnosti ne potrebuje pisnega soglasja staršev. Vzgojno delovanje je strokovno delo šole, kjer je sodelovalen obojestranski odnos šole in staršev zaželen, kar pomeni, da starši lahko sodelujejo, predlagajo, ne sprejemajo pa končnih odločitev glede vzgojnega delovanja.

Pisno soglasje staršev bi šola potrebovala takrat, ko bi ugotovila, da določen učenec zaradi zaznanih primanjkljajev in težav potrebuje pomoč oz. svetovanje. Takrat svetovalna služba prične voditi postopek nudenja strokovne pomoči učencu, pri čemer se vzpostavi zbiranje osebnih podatkov učenca v njegovi osebni mapi.

Če je učenec v družini ogrožen in ga je treba zavarovati, lahko svetovalna služba začne s postopkom pomoči oz. svetovanja brez predhodno pridobljenega pisnega soglasja staršev.

PRIPOROČENO DOMAČE BRANJE IN POSLUŠANJE

Tako za potrebe tega projekta kot za splošno profesionalno in osebnostno rast priporočamo, da si strokovni delavci in vodstva šol preberejo oz. poslušajo naslednje:

- [dr. Branka D. Jurišić: V življenju ni nagrad in kazni, ampak le posledice, 2. Šola za starše \(poučno in plastično predavanje z napotki za vzgojno delovanje staršev, zelo koristno tudi za strokovne delavce](#) (principi so isti, navaja tudi primere iz šole));
- [Obravnavanje medvrstniškega nasilja v VIZ \(priročnik Inštituta za kriminologijo Pravne fakultete UL, 2016\)](#)
- [Priročnik za načrtovanje krepitev vključujoče razredne in šolske klime ter preprečevanja in odzivanja na medvrstniško nasilje v osnovni šoli \(K. Košir et al., 2024\)](#)

VIRI

- [Protokol ravnanja v primeru pojava medvrstniškega nasilja v vzgojno-izobraževalnih zavodih \(Zavod RS za šolstvo, 2023\)](#)
- <https://www.drustvo-dnk.si/sl/o-nasilju/kaj-je-nasilje.html>
- [Obravnavanje medvrstniškega nasilja v VIZ \(priročnik Inštituta za kriminologijo Pravne fakultete UL, 2016\)](#)
- [Priročnik za načrtovanje krepitev vključujoče razredne in šolske klime ter preprečevanja in odzivanja na medvrstniško nasilje v osnovni šoli \(K. Košir et al., 2024\)](#)
- Zakon o osnovni šoli (Novela L)
- Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1)
- Zakon o obravnavi otrok in mladostnikov s čustvenimi in vedenjskimi težavami in motnjami v vzgoji in izobraževanju (ZOOMTVI)
- Pravilnik o zbiranju in varstvu osebnih podatkov na področju osnovnošolskega izobraževanja

PRILOGE

- PRILOGA 1: Predloga zapisa zaznanega primera hujšega MVN ali ustrahovanja (bullyinga)
- PRILOGA 2: Predloga obrazca za monitoring in evalvacijo procesne intervencije

ZAPIS

Zaznava pojava hujšega medvrstniškega nasilja (MVN) ali ustrahovanja oz. trpinčenja (bullyinga)

Navodilo za izpolnitev obrazca:

- Zapis izpolni zaposleni na šoli, ki je za pojav oz. dogodek prvi izvedel oz. mu bil priča. Zapis še isti dan odda oz. pošlje v tajništvo šole, po presoji oz. skladno z dogovorjenimi pravili šole pa tudi ravnatelju.
- Tajništvo zapis nemudoma posreduje razrednikom vpletenih učencev, svetovalni službi in ravnatelju.
- Praviloma se zapiše zaznava dogodka, do katerega je prišlo v času izvajanja organiziranih vzgojno-izobraževalnih dejavnosti šole.
- Izjemoma obrazec lahko služi zapisu pojava oz. dogodka, ki se je zgodil izven organiziranih dejavnosti šole, a bi lahko vplival na interakcijo in varnost vpletenih učencev v času dejavnosti šole, zaradi česar je potrebna dodatna previdnost, ali pa gre za dejanje, ki ga mora ravnatelj naznaniti policiji.
- Če je bil zaposleni o dogodku pisno obveščen, pisno obvestilo priloži temu zapisu.

Zaposleni sem:

a) Dogodek opazil sam.

b) O dogodku bil obveščen od (ime in priimek) _____

Datum in ura dogodka: _____

Lokacija (kraj, prostor) dogodka: _____

Žrtev MVN oz. bullyinga: _____

Izvajalec MVN oz. bullyinga: _____

Morebitni ostali prisotni: _____

Ali je pri dogodku prišlo do poškodbe osebe ali škode na lastnini: DA NE

Kratek opis poškodbe oz. škode: _____

Opis dogodka in potrebne intervencije (*kratek in določen opis dogajanja: popišemo »zvok in sliko« brez lastnih interpretacij, zapišemo tudi, ali je bila potrebna naša intervencija za ustavitev nasilja - kakšna*):

Čustveno in fizično stanje vpletenih (*samo popis stanja brez lastnih interpretacij; pozorni smo zlasti na neverbalno govorico telesa žrtve in storilca, kot npr. na izraženo stisko ali strah žrtve, kesanje ali brezbrižnost izvajalca, ipd.*):

- Žrtev: _____

- Izvajalec: _____

Priloge (*npr. obvestilo o dogodku s strani staršev, ipd.*): _____

Datum: _____

Zapisal (ime in priimek, podpis): _____

OBRAZEC

Monitoring in evalvacija procesne intervencije

v primeru hujšega medvrstniškega nasilja (MVN) ali ustrahovanja oz. trpinčenja (bullyinga)

Navodilo:

- Strokovni tim za obravnavo najprej določi **cilje** procesne intervencije. Cilji morajo biti določeni na način, da so KONKRETNI, razumljivi, in merljivi, njihovo število pa mora biti realno uresničljivo.
 - Cilji procesne intervencije morajo biti obvezno izdelani v primerih, kjer je v Navodilih za ukrepanje šol v primeru medvrstniškega nasilja v korakih 2.a), 2.b) in 3.a) predvidena izvedba aktivnosti z izvajalcem nasilja, žrtvijo nasilja in/ali z drugimi učenci oddelka oz. šole.
 - Na osnovi postavljenih ciljev strokovni tim oblikuje **načrt aktivnosti** procesne intervencije. Aktivnosti morajo biti vsebinsko določene na način, da podprejo doseganje določenih ciljev.
 - Končno oceno oz. evalvacijo uspešnosti procesne intervencije obvezno opravi strokovni tim za obravnavo.
 - Če iz končne ocene oz. evalvacije izhaja, da izvedena procesna intervencija ni (v zadostni meri) doprinesla k izboljšanju situacije, mora strokovni tim za obravnavo pripraviti nov načrt ciljev in aktivnosti procesne intervencije, pri katerem upošteva ugotovitve evalvacije.
-

1. CILJI PROCESNE INTERVENCIJE

Izvajalec nasilja:

	CILJ	PLAN (rok, ko naj bi bil cilj dosežen)	EVALVACIJA: Ali je bil cilj ob zaključku izvajanja aktivnosti dosežen? (da / delno / ne)	KOMENTAR*
1.				
2.				
...				

Žrtev:

	CILJ	PLAN (rok, ko naj bi bil cilj dosežen)	EVALVACIJA: Ali je bil cilj ob zaključku izvajanja aktivnosti dosežen? (da / delno / ne)	KOMENTAR*
1.				
2.				
...				

Opazovalci oz. drugi učenci oddelka/šole:

	CILJ	PLAN (rok, ko naj bi bil cilj dosežen)	EVALVACIJA: Ali je bil cilj ob zaključku izvajanja aktivnosti dosežen? (da / delno / ne)	KOMENTAR*
1.				
2.				
...				

* Komentar se napiše, če je po presoji to potrebno, obvezen pa je v primerih, ko cilj ni bil dosežen. V tem primeru je smiselno, da se v komentar zapišejo možni vzroki za neizpolnitev cilja, sploh v primeru, če bo treba pripraviti nov načrt ciljev in aktivnosti procesne intervencije.

2. AKTIVNOSTI za dosego ciljev procesne intervencije

Izvajalec nasilja:

	AKTIVNOST	Odgovorna oseba za izvajanje	PLAN (datum frekvenca izvedbe)	oz.	REALIZACIJA (datum(i) izvedbe)	ALI JE IZVEDENA AKTIVNOST DOPRINESLA K DOSEGANJU CILJEV? (da / delno / ne)	KOMENTAR**
1.							
2.							
...							

Žrtev:

	AKTIVNOST	Odgovorna oseba za izvajanje	PLAN (datum frekvenca izvedbe)	oz.	REALIZACIJA (datum(i) izvedbe)	ALI JE IZVEDENA AKTIVNOST DOPRINESLA K DOSEGANJU CILJEV? (da / delno / ne)	KOMENTAR**
1.							
2.							
...							

Opazovalci oz. drugi učenci oddelka/šole:

	AKTIVNOST	Odgovorna oseba za izvajanje	PLAN (datum frekvenca izvedbe)	oz.	REALIZACIJA (datum(i) izvedbe)	ALI JE IZVEDENA AKTIVNOST DOPRINESLA K DOSEGANJU CILJEV? (da / delno / ne)	KOMENTAR**
1.							
2.							
...							

** Komentari se napiše, če je po presoji to potrebno, obvezen pa je v primerih, ko izvedena aktivnost ni doprinesla k doseganju ciljev. Komentar je lahko vezan na opis same izvedbe aktivnosti, zapis dodatnih opažanj, lahko vsebuje predlog za nadaljevanje aktivnosti ali spremembo njenega izvajanja v prihodnje (slednje zlasti, če cilji procesne intervencije niso bili doseženi v zadovoljivi meri), ipd.

3. KONČNA OCENA uspešnosti procesne intervencije

a) Ali je ob izvedeni procesni intervenciji prišlo do izboljšanja situacije?

Da Delno Ne

b) Ključni faktorji, ki so vplivali (pozitivno in negativno) na uspešnost intervencije (največ trije):

1. _____
2. _____
3. _____

c) Je treba pripraviti nov načrt procesne intervencije?

Da Ne

d) Drugi komentarji ali predlogi:

Oblikoval in evalviral strokovni tim v sestavi (imena in priimki):

.....

Načrt izdelan dne:

Končna evalvacija izvedena dne:
